

La poesia amagada del rock

Només és rock and roll, però ens l'estimem

Quan a primers dels anys cinquanta els joves blancs dels estats del sud dels EUA van començar a escoltar el *rythm and blues* a les emissores per a negres, no eren conscients que forjaven una nova música i una nova cultura: el rock & roll.

El *rythm and blues* era l'evolució lògica del vell blues que tant havien cantat els negres recol·lectors de cotó. Per comparació, el R & B era més intens, elèctric i rítmic que el blues, introduïa tota una temàtica nova a les seves lletres (noies, cotxes, amor) i els negres l'escoltaven tothora a les emissores de ràdio especialitzades.

La música de la població blanca del sud era, diguem-ne, oficialment el *country & western*, però els cantants d'aquest gènere no interessaven gaire als joves que, de vegades d'amagat dels seus pares, escoltaven les ràdios dels negres. El mateix Elvis havia comentat alguna vegada les bronques que el seu pare li clavava quan el descobria de nit escoltant la ràdio de la cabina del seu camió. Bruce Springsteen reconeix en la seva biografia oficial, *Glory Days*, que la seva vocació musical va nàixer sobretot d'escoltar la ràdio.

Quan els artistes blancs van descobrir quina era la música que interessava al públic juvenil, van començar a fer versions de temes de *rythm and blues* que a poc a poc van anar derivant cap a un estil de música diferent. Aquell dia va nàixer el rock & roll. Per cert, diuen que el nom d'aquest nou estil musical el va posar un *disc-jockey* radiofònic anomenat Alan Fred.

Des de 1954, quan Bill Haley i els seus Comets van compondre el que ha estat considerat primer tema de rock & roll, *Rock around de clock*, fins avui, el rock ha passat de ser un fenomen exclusivament musical, juvenil i rebel, a una de les formes d'expressió cultural més universal i original de tota aquesta segona meitat de segle. El rock ha anat més enllà de la música, fins a instal·lar-se a la novel·la, la moda, el cinema, la pintura i fins i tot la filosofia; fins a convertir-se en una cultura supranacional i interclassista.

El rock és també un gran negoci perquè és un art industrial, igual que el cinema

per exemple, i necessita grans inversions i una potent infraestructura (empreses discogràfiques, mànagers, ràdio i televisió, material electrònic...) per a la seva producció, difusió i comercialització. Però el rock, entenen-lo en totes les seves variants possibles, fins i tot les més descafeïnades, continua sent la fórmula d'expressió musical contemporània més característica perquè ha sabut evolucionar paral·lelament amb els gustos del públic, amb les noves tendències culturals i amb les exigències de la indústria del disc.

UNA NOVA POÈTICA

Però en aquest text no pretenem fer una història del rock, sinó repassar d'una manera molt general i a través d'una sèrie d'exemples significatius, l'evolució de les lletres del rock, del que d'un temps ençà se'n diu la poesia del rock.

És evident que no es poden posar en un mateix sac totes les lletres que el rock ha donat al llarg dels trenta-sis anys d'existència. L'aparent senzillesa i linealitat narrativa de textos com *Jailhouse* rock d'Elvis Presley no tenen res a veure amb la complexitat i duresa de les crítiques al sistema de vida americà que fa Bruce Springsteen en cançons com *The river* o el mateix *Born in the USA*. I és que al llarg de la seva història els joglars del rock s'han convertit en trobadors, vull dir: que ja no h'hi ha prou amb cantar bé, cal dir paraules interessants. El rock fa més que explicar històries, també llança misatges i crítiques que són escoltats i assimilats per milions de persones majoritàriament joves. La música i el disc són un mitjà de comunicació de masses capaçs de generar opinió, de dir coses. I les coses cal dir-les ben dites; per això hi ha tota una escola de poetes del rock.

Tot el que envolta el món de la música s'ha convertit avui en estil de vida, fins i tot en ideologia en certs sectors de la població, sobretot jove, que s'aplega al vol-

tant de les famoses tribus urbanes (*skins*, *heavys*, *rockers*...). Si s'ha arribat a aquest punt és perquè els grans mites del rock s'han convertit en autèntics líders de masses i generadors d'opinió, actituds públiques i modes amb els quals el públic se sent identificat. Els textos de les seves cançons, la seva poesia, hi té molt a veure en tot aquest procés. Heus aquí la importància comunicacional d'aquesta poètica tan peculiar i heterodoxa.

Però la poètica que ha generat el rock al llarg de la seva història no és unidireccional, ni té escoles, estils ni moviments. La característica universalista, interclassista i heterogènia de la música serveix també per a la paraula. A la poesia del rock la sensació de llibertat creadora és total; potser delimitada a penes per la infinita combinació de notes i acords utilitzats en la composició musical, i que en principi marca el nombre de síl·labes que cal utilitzar en cada vers. Però aquest encotillament també és relatiu, perquè la composició musical té recursos inesgotables per tal de fer quadrar lletra amb música. Es podria dir que la música condiona el metratge del text de la mateixa manera que la rima i l'estrofa condona el del poema exclusivament textual; tot i que això tampoc és cert del tot perquè el marge de llibertat creativa és més gran en el cas de la música.

Però encara hi ha un altre factor per a argumentar la multiplicitat de mires estètiques i conceptuals d'aquesta poètica. El rock, com a fenomen cultural i universal de masses, té una realitat, un joc de referents i una forma d'expressió, pròpia i diferent segons el marc cultural superior on es desenvolupi. Mai serà igual, posem per cas, un tema escrit a Barcelona, immersit dins la cultura catalana i la realitat del nostre país, que un d'escrit a Nebraska, en una cultura i realitat diferents.

És, però, innegable la influència que el rock ha tingut sobre la poesia contemporània, i a l'inrevés. És evident que

aquest joc d'interrelacions ha contribuït encara més a eixamplar el marc referencial i cultural del rock fins a convertir-lo en una de les formes d'expressió hegemòniques del nostre temps. Cinema, publicitat, roba, televisió... pocs fenòmens comunicatius escapen avui a la influència del rock; i més quan es tracta de dirigir-se als joves.

De tota aquesta riquesa expressiva que comprèn el rock, tot just pretenem en aquest article apuntar-ne les grans línies mestres. Anar més enllà seria un treball de negres, i no és l'objecte d'aquest treball.

Els textos dels primers rock & rolls eren de factura senzilla, construcció molt lineal i fàcil d'enganxar i recordar pel públic. Només cal que feu una ullada als temes de Buddy Holly, Carl Perkins o Elvis Presley, però tenien dues característiques especials. En primer lloc, tot i que el rock provenia del rythm and blues i del country, els textos trencaven amb la tradició temàtica d'aquests dos moviments. No parlaven ni de dures jornades al camp, ni de *cow-boys* borratxos, ni de vaques pasturant i remenant el cul. El rock havia de ser un canal de comunicació jove i, per tant, havia d'explicar històries que interessessin a aquell jovent. En segon lloc, aquesta senzillesa no indicava expressament que els continguts fossin frívols. Potser a hores d'ara sí que ens ho semblen, però a finals dels cinquanta els textos del rock van sintonitzar amb el públic jove perquè parlava amb el seu propi llenguatge i dels temes que a ells els interessaven (repassu el contingut del tema *In the ghetto*). Una altra cosa és que els recursos estètics, esti-

lístics i lingüístics fossin limitats; però és que tot plegat aquella nova música estava a les beceroles. Tinguem en compte, però, que no sempre els artistes eren els autors de les lletres i les músiques.

LENNON I JAGGER: MITES MODERNS

Els Beatles van aprofitar el trencament generacional, cultural, musical i literari que els primers cantants i grups de rock &

roll havien fet durant la dècada anterior, per construir durant els anys seixanta tot un món que giraria al seu voltant, al voltant de la seva música i al voltant dels missatges i de les seves idees. John Lennon es va convertir aviat en el personatge més mític del grup i va construir tot un univers musical i textual que va canviant segons va avançant la dècada.

De les senzilles històries d'amor com *Love me do*, passant per les complicades lletres carregades de pensament filosòfic (a mig camí entre les religions orientals i la psiquedèlia) com *Across the universe* o el surrealisme de lletres escrites sota l'efecte de les drogues al·lucinògenes, fins arribar als seus àlbums en solitari; John Lennon i els Beatles van adaptant i adoptant la manera de ser i de pensar del jovent d'una època, els seixanta, que algú va batejar dècada prodigiosa.

John Lennon va arribar al punt més alt de la seva creativitat literària amb el tema *Imagine*, encara avui himne mític del pacifisme. Lennon havia escrit cançons per als Beatles al costat del Paul McCartney durant deu anys, però mai havia mostrat del tot el seu entrellat d'ideologies pacifistes, filosofies orientals i la millor tradició poètica en llengua anglesa, fins que va començar a escriure cançons per cantar-les tot sol o amb la Plastic Ono Band.

Però mentre el quartet de Liverpool creava una nova música que arrossegaria, i arrossega encara milions de joves i no tan joves d'arreu del planeta, a Londres un altre grup dedicava tota la força de la seva personalitat creativa a fer un rock prou original perquè es convertís en tot un estil de vida, més enllà del fenomen estrictament musical. Són els Rolling Stones, amb Mick Jagger al capdavant.

Mick Jagger i Keith Richards són els autors de la gran majoria de cançons dels Rolling Stones. Les lletres del grup reflecteixen molt aquest estil de vida *Stone* que ells han explicat al llarg de tota la seva carrera musical. Són lletres més narratives, en ocasions molt dures (el tema "Blues del xarrupapixes" va ser censurat per la discogràfica, que el va considerar obscè), i en d'altres molt tendres, com en la balada que van dedicar a l'esposa de David Bowie, Angie: "Sense amor als nostres cossos / ni diners a les butxaques / no es pot dir que estiguem gaire contents / Però Angie / no pots dir que no ho intentem."

Les lletres dels Rolling Stones s'han mantingut sempre, tant textualment com temàticament, en la línia de força del rock & roll més autèntic. Per això Mick Jagger

i els seus companys són el mite vivent de la cultura del rock on milions de joves de tots els continents s'emmirallen encara avui.

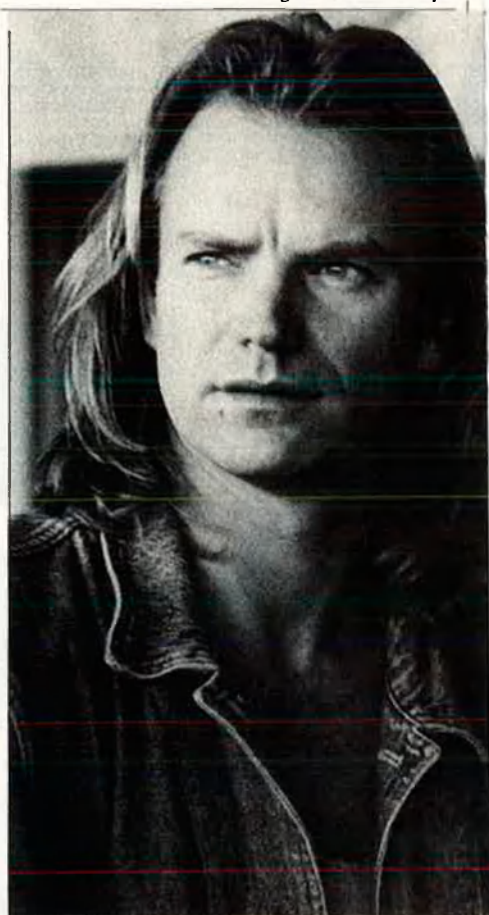
El mateix any que els Rolling Stones van editar un dels seus temes més populars i que els van llançar definitivament a la fama, *I can't get no Satisfaction*, un grup anomenat The Who va publicar el seu primer disc anomenat *My generation*, tota una proclama del jovent dels seixanta en clau de rock que ha donat la volta al món i que, salvant les distàncies, encara podria ser vàlida avui dia. Roger Daltrey, Pete Townshend, Keith Moon i John Entwistle van formar aquesta mítica banda que, anant més enllà del militant discurs de les cançons, va compondre les dues òperes rock més conegudes de tots els temps: *Tommy* i *Quadrophenia*, totes dues portades al cinema i editades en nombroses versions, fins i tot orquestrals. Evidentment, The Who han fet una de les aportacions textuales més riques al món del rock amb les seves òperes, perquè representen autèntiques històries dramàtiques amb música rock

DYLAN I LA CANÇÓ PROTESTA

L'any 1961 hi havia la creença general que les guitarres i la poesia podien canviar el món, fer-lo millor. Amb aquesta tesi naix un moviment musical de reivindicació que, als Estats Units pren la forma de la cançó protesta i que a Catalunya, per exemple, i encara que les reivindicacions fossin diferents, pren el nom de nova cançó.

Bob Dylan és el representant més popular d'aquesta *protest song*, el que ha seguit una evolució més marcada pel pas del temps i el que, quan va decidir electricificar la seva música, va donar el pas definitiu per integrar el moviment de *cançó* amb el rock. A partir de llavors tothom pren consciència que els textos del rock han de dir alguna cosa, han de portar un missatge, una idea.

És curiós constatar com la trajectòria artística i poètica de Dylan ha anat en paral·lel al descens personal que ha viscut al llarg dels anys en adonar-se que no n'hi ha prou amb una guitarra per a canviar el món. A mesura que es va adonant d'això, els seus textos es van tornant més agres, més irònics, menys afectats; i la seva música més rockera. Però no deixa mai de dir coses. Bob Dylan era fill musical i poètic de la tradició folk americana, de Pete Seeger i sobretot de Woody Guthrie. Les seves primeres cançons, com la supercon-

guda *Blowin in the wind*, o *The times are a' changin*, posen en evidència aquest llegat poètic (que després recolliria en certa manera Bruce Springsteen). Eren els anys de les manifestacions davant del Pentàgon i de l'assassinat de John Fitzgerald Kennedy.

Però com el mateix Dylan profetitzava ja al seu primer disc, *The Freewheelin*, els temps estan canviant. Així, l'any 1965 l'artista dota de components marcadament *rock* la seva música i enregistra un àlbum memorable per a la història del rock: *Highway 61 revisited*, on hi ha un dels temes més populars de tots els temps: *Like a rolling stone*. De primer, és clar, els seus seguidors no van tolerar el que consideraven com una traïció del seu ídol envers el folk, però finalment el temps ha donat la raó a Dylan i l'ha convertit en un dels poetes del rock cabdals a l'hora d'entendre l'evolució musical d'aquesta segona meitat de segle. El rei de la *reggae music* Bob Marley, va ser batejat com el Bob Dylan negre per la intencionalitat política i religiosa de les seves lletres i per la seva actitud revolucionària. Però Marley es va moure en una esfera totalment diferent a la de Dylan. Nascut a Jamaica, Bob Marley va pertànyer a la religió rastafari, majoritària entre la població negra de l'illa, que propugna una societat més igualitària i el retorn del poble rasta a la terra promesa, Etiòpia.

A través del rock Bob Marley es va convertir en el principal apòstol dels rastafaris, promovent la revolució pacífica i l'alliberament col·lectiu a través de la marihuana. Mai no es va cansar de demanar la despenaltzació d'aquesta droga tova. A més, políticament Marley va defensar públicament l'ex-president progressista Michael Manley, cosa que li va costar un atemptat. A Jamaica unes quantes famílies controlen el país mentre que la majoria de la població negra viu en suburbis de barraques. Les lletres de Bob Marley i també d'altres músics de *reggae*, l'estil propi de música Jamaicana derivat del *ska*, barregen política i religió i plantegen que l'única via de sortida a la situació desesperada de la població negra de Jamaica és Jah, Déu (que hauria pres forma en Haile Selassie segons els rastes). Tot plegat una mena de teoria de l'alliberament a la caribenya. Però per damunt de tot, les lletres de Marley són com pregàries religioses i revolucionàries a la vegada, i capaces d'explicar per elles mateixes la situació del poble jamaicà. La força expressiva dels textos combinada amb la música van fer del tristament desaparegut Bob

The Rolling Stones.

Marley, un dels profetes dels oprimits.

A l'extrem oposat de la cançó protesta se situa un canadenc d'aire gris, poeta intimista de vegades, més dur d'altres, però sempre enormement líric; és Leonard Cohen. Cohen va començar a escriure poesia abans de cantar. Diuen que del seu llibre *Flors per a Hitler* s'en van vendre 350.000 exemplars en poc temps.

Com a cantant, Leonard Cohen va ser encasellat primer dins el moviment folk de principis dels seixanta, però posteriorment s'ha mogut en el terreny més líric del rock, tot i que, com la majoria de cantautors, és un artista difícilment enquadrible en un gènere i si s'acosta al rock de vegades és més per una actitud personal i textual que no musical. Gairebé tots els seus discos han tingut un èxit enorme arreu del món, tot i que hi ha cançons com *Suzanne* que han destacat més. Els seus textos també han anat evolucionant des d'un intimisme gairebé minimalista cap a una major ironia passant per un cert sentit tràgic de la vida. Musicalment ha incorporat al llarg dels anys uns certs paràmetres d'un rock suau (per dir-ho d'alguna manera).

A més, Cohen continua escrivint poesia i narrativa (*L'energia dels esclaus, Comparem mitologies, Paràsits del paradís, Memòries d'un faldiller ...*), i els seus llibres són traduïts a molts idiomes però no

al català. Ben bé es podria dir d'ell que és un poeta que canta, i ho fa amb un estil i una veu tan personals que difícilment ha tingut continuadors.

La versió novaioquesa de l'onada de folk de la dècada dels seixanta la representen Paul Simon i Art Garfunkel. Aquest duo, tot i ser etiquetats com a *folksingers* (cantants de folk) van destacar de seguida per la riquesa dels matisos de la seva música, que estèticament es van anar acostant al rock ben aviat, i per les seves lletres enormement líriques, però descriptives a la vegada de la realitat americana del temps.

Per aquest camí Simon & Garfunkel van trencar aviat els esquemes del folk, i fins i tot del rock, i van aconseguir un èxit clamorós gràcies que van aconseguir agradar a tota mena de públic de qualsevol edat o extracció social.

Avui dia Art Garfunkel continua escrivint cançons més pròximes a la línia que va marcar el duo, mentre que Paul Simon s'ha endinsat més de ple en el terreny del rock, buscant sempre incorporar-hi alguna novetat com és el cas de cert stocs de música africana.

POETES URBANS DE COSTA A COSTA

Lou Reed és el poeta de Nova York per

excel·lència, al marge del mateix fet de cantar. Lou estudiava literatura, i possiblement hauria estat un escriptor d'èxit internacional si no hagués estat perquè li agradava massa el rock i perquè va formar part de la Velvet Underground, el grup mític del rock urbà novaioques dels seixanta per on van passar el mateix Lou, Nico, Sterling Morrisson i John Cale, i que va ser *apadrinat* pel mític Andy Warhol. El llegat que la V.U. va deixar ha marcat posteriorment l'evolució tant musical com poètica del rock. Lou Reed va ser qui va escriure la majoria de lletres del grup, textos que han passat ja a la petita història de la música d'aquest segle com *Heroin* o *Sweet Jane*.

Amb la desfeta de la Velvet, Lou Reed va començar una carrera tot sol que, amb alts i baixos, l'ha consagrat poèticament com el cronista de la bogeria urbana, de la nit sense final i de la sordidesa d'aquells que viuen empresonats en la violència de la ciutat.

Lou Reed va introduir tot un seguit de temes que fins llavors no havien entrat en l'esfera del rock, i a partir d'aquí ha anat creant una poètica pròpia i original que té punts àlgids en cançons com *Walk on the wild side* o en discos com *Berlín*, un llarg poema patètic i conceptual.

Amb el pas del temps Lou ha anat polint aquella poesia salvatge dels primers anys

Dire Straits.

fins arribar al seu últim disc anomenat *New York on*, en una mena de catarsi personal, sintetitza l'evolució de la seva poètica i la del mateix món urbà i subterrani que sempre ha descrit.

John Cale va ser un altre dels membres fundadors de la Velvet Underground, tot i que va nàixer al País de Gal·les. Va estudiar música clàssica i el van acabar expulsant del conservatori per compondre "música estranya". Però, a més de ser un compositor expressionista, John Cale és un poeta hiperrealista i provocadorament obscur. La poètica de Cale simbolitza la decadència de fi de segle, i les seves lletres es moven entre els paradisos bruts i artificiosament naturals i les històries pretesament destructives. Aquest James Joyce del rock, com algú el va batejar, és, per mèrits propis i voluntat creativa, un dels poetes maleïts del rock.

Jim Morrison anava per a director de cinema si no fos perquè, en un dels treballs de final de curs, se li va ocórrer filmar-se a ell mateix masturbant-se. El van despatxar, és clar, Però a la universitat havia conegut ja el pianista Ray Manzarek, i aviat van decidir crear un grup que es diria The Doors. Potser en aquelles seqüències filmades en setze mil·límetres Morrison ja mostrava la seva càdica personalitat que demostraria personalment en la seva poètica com a compositor de la majoria de te-

mes del grup.

Els textos de Morrison revelen la seva peculiar visió d'un món destructiu i violent. Però aquesta visió no té res a veure amb la de Lou Reed. Reed és de Nova York, i Jim de Los Angeles. De costa a costa hi ha un univers, una forma radicalment oposada de veure el món.

La poètica de Morrison naix del seu amor pels simbolistes francesos, i corre per camins tortuosos i torturats de provocació i angoixa existencialista. Morrison era un visionari que es va deixar consumir pel seu odi contra tot el món i la por que aquest odi li generava; potser per això es va suïcidar a París l'any 1971. Abans havia deixat escrites algunes de les millors lletres del rock com *The end* o *Riders on the Storm*, a més del llibre *The Lords and the new creatures*. Morrison és potser un dels exponents literaris de la cara més salvatge i dura de la dècada dels seixanta.

Un dels artistes que ha continuat la línia de Morrison ha estat Patti Smith. També enamorada dels simbolistes, càdica i provocadora, sorprenent, depressiva i angoixada, la Smith manté els codis referencials de Morrison a la seva poesia però des d'una perspectiva més agra, la d'una dona de la classe baixa i sense cap mena de futur en la vida (Patti treballava en una fàbrica quaranta hores a la setmana fins que va decidir marxar de casa).

La sensació d'autodestrucció és potser encara més angoixant en Patti Smith, qui, a més d'un grapat d'excel·lents cançons, ha escrit també un llibre de textos anomenat *Babel*, i que és tal i com diu el seu nom.

A l'altre extrem d'aquesta angoixa vital de Morrison o Patti Smith, hi trobem J.J. Cale, el gitano de Nashville. J.J. Cale és un dels païos més secrets i enigmàtics del món del rock. El seu és un món de grans espais oberts, on tothom fa la seva sense preguntar al veí, Potser per això la seva poètica és fresca, gairebé innocent, fidel a les seves arrels i plena d'un lirisme absolutament original. Segurament aquesta espontaneïtat és el que més va agradar a Eric Clapton quan va popularitzar *Cocaine*, el més famós tema que ha escrit mai J.J. Cale. Cale és, a més, un dels guitarristes més prestigiosos del rock.

Després de renegar de la seva família rica, de donar mil voltes al món, i de fer de cantant folk a San Francisco, Elliot Murphy va tornar a Nova York, l'any 1971 i va muntar una banda de rock & roll.

Elliot Murphy, a mig camí entre les balades acústiques i el rock elèctric però suau, és un cronista impressionista del seu temps, un compositor d'imatges sofisticades influït a parts iguals pels Rolling Stones, Jim Morrison, Bob Dylan o Lou Re-

ed. De tots pren alguna cosa, però ho passa tot pel filtre de l'elegància literària i musical.

Però Murphy, un altre dels maleïts del rock, no ha tingut mai sort amb el gran públic. La seva obra és massa delicada, massa intel·lectual, per a ser entesa per grans masses d'oients... i fins i tot pels directius de les moltes companyies discogràfiques per les quals ha anat passant el cantant.

Una de les últimes i brillants incorporacions al panorama poètic del rock americà és possiblement Suzanne Vega. A una música senzilla, preferentment acústica, la Vega hi posa uns textos subtilment elaborats fins a semblar senzills, que expliquen històries quotidianes i realistes, tan realistes com el que li pugui passar al vostre veí.

Les cançons de Suzanne Vega són minimalistes, basades en fets aparentment sense importància de gent sense importància; històries que podrien passar-li a qualsevol. La gràcia de l'autora està a saber captar amb tota la seva intensitat, però sense deixar la senzillesa, tot el món dramàtic que tanquen aquestes històries. Suzanne Vega és la cantant del Nova York resignadament pobre, però no necessàriament salvatge.

De Tom Waits (cantant, actor, dramaturg, compositor) no es pot dir res que no ho hagi dit algú ja abans. Fa deu anys era un perfecte desconegut que feia gires per petits clubs de barris perifèrics, avui és un dels mites de la modernitat musical arreu del món. Però això no ha fet canviar la visió que Waits té del món i de les coses: una visió hiperrealista de la decadència urbana de finals de segle.

Però Waits, que ha viscut a Los Angeles i a Nova York, no és ni com Lou Reed ni com Jim Morrison. Tom és capaç d'explicar la història més crua amb una tendresa i un lirisme més en la línia de la millor tradició poètica americana que no en la de la història del rock. Això fa que les seves cançons resultin completament creïbles. Els seus personatges estan abocats a una existència sòrdida i no per això voldrien cremar cels i terra; senzillament intenten portar-ho el millor possible. Des d'aquest aspecte la seva poètica resulta també d'un cert minimalisme literari.

Waits, com altres cantants, ha convertit les seves cançons en una crònica dels paries urbans, dels desheretats que mai no van tenir res per heretar més que una ampolla de vi barat. Però els seus textos mai no han volgut magnificar aquests herois anònims, senzillament s'ha limitat a pin-

tar-los, a descriure'ls.

MAJESTATS DEL ROCK BRITÀNIC

Si hi ha un personatge que està abocant una intel·ligència i una sensibilitat artística úniques en aquest món del rock, aquest és David Bowie. En Bowie convergeix el tipus de creador multifacètic, que tant es preocupa pels aspectes estrictament musicals, com pels plàstics, ideològics i estètics.

Evidentment, a l'hora d'escriure textos per les seves cançons aquesta preocupació també existeix. Les lletres de David Bowie són un producte impecablement acabat, subtil i sensible, al servei sempre de la història que vol explicar. Però la poètica de Bowie és tan camaleònica com la mateixa personalitat del seu autor. No se'l pot col·locar en un estil concret, toca tots els temes amb la mateixa força comunicativa, amb el mateix lirisme, experimental de vegades, lineal d'altres; però sempre sensual i enormement atractiu. David Bowie sap jugar, a més, amb elements onírics i màgics quan li interessa, convertint alguna de les seves lletres en autèntics relats fantàstics.

Avui dia podríem dir que Bowie cuida de la perfecció dels textos amb la mateixa cura i professionalitat amb què cuida les posades en escena, la il·luminació o els vídeos. I això el fa un dels artistes més complets i polifacètics del moment.

Roger Waters ha escrit gairebé totes les lletres de les cançons d'un dels grups mítics del rock, Pink Floyd. Amb el suport d'una música pretesament antirealista, etèria, volgutament allunyada de tot el que és directament humà, Waters és un poeta dels subconscients tèrbols, de les situacions límit, un poeta de l'esquizofrènia col·lectiva d'una civilització abocada al caos. Amb aquests elements com a punt de sortida, la poètica de Pink Floyd ens presenta un món que no es pot agafar per enlloc. Però la qüestió és saber destriar on comença l'imaginari i on acaba la veritat de totes les pors, frustracions i desencisos que afecten l'espècie humana. En aquest aspecte l'obra d'aquest grup és com un immens monument a la incongruència i a la paranoia humana.

Els Led Zeppelin van commoure el panorama del rock a finals dels seixanta. Hereus directes del blues més elèctric i dur, el grup va construir un rock contundent i directe, ple de decibels, que aviat va ser anomenat *hard rock* i que va posar les bases de l'actual *Heavy Metal*. Jimmy Page va escriure la majoria de temes de

grup. A les lletres dels Led Zeppelin no hi ha concessió a la imatgeria artificiosa, tot és directe i contundent com la seva música. Històries d'amor i històries de desamor es van succeir enmig d'un torrent de frases breus i de cadència picada, i així les històries es van desgranant cap al seu final irremissible. Hi ha, però, en l'obra del grup una de les més belles balades que ha donat mai el rock, tant musicalment com textualment: "Stairway to heaven". Es curiós el to líric i màgic que Page va donar a aquest tema, tan allunyat de la seva estètica habitual, com movent-se per un altre món aliè a tot el que és quotidianament humà.

Si tenim en compte que Mark Knopfler era periodista abans de crear els Dire Straits, potser podrem entendre la poètica del quotidià que envolta la majoria de les lletres del grup. Knopfler és el líder, el guitarrista, el compositor i qui escriu els textos de les cançons del grup, i amb aquesta línia musical i estètica de senzillesa s'han convertit en una de les grans bandes de tots els temps.

A les lletres de Mark tot queda supeditat a l'emoció senzilla, directa, pròxima a l'oient. No hi ha grans mons onírics ni màgics, no hi ha més duresa de la que tothom pot trobar-se a la cantonada de casa; no hi ha més amor del necessari. Es podria dir que Dire Straits han triomfat perquè han estat capaços de donar força comunicativa a històries que, de tant normals com ens poden semblar, mai no ens haurien fet l'efecte que poden ser cançons. Mark Knopfler, però, ha sabut trobar el punt just de lirisme i quotidianitat a les seves lletres, i les serveix amb la mateixa senzillesa amb què les escriu. Potser l'exercici del periodisme (l'exercici de mirar tothora el que passa al teu voltant) el va portar a veure les coses d'aquesta manera.

Amb The Police, Sting va construir una poètica musical i literària basaba en el missatge directe, clar i sec, com una puntada de peu al cul. Eren els temps del *punk*, i el grup no estava per a fer concessions al tou panorama musical britànic de l'època. La música del grup era tan directa, simple i contundent com les lletres. Però amb el pas del temps The Police van anar abandonant aquesta línia fins que es van trobar en un carreró sense sortida. Després del disc *Synchronicity* la capacitat creativa del grup es va esgotar, la força s'havia dissolt amb el temps com el mateix *punk rock*, i no van trobar un nou camí com a grup tot i l'enorme èxit de vendes que tenien.

Però Sting veu que hi ha d'altres camins més enllà, i començà a escriure noves cançons per a ell que interpretarà amb una banda molt més pròxima al jazz que al rock. Les noves cançons de Sting, recollides en dos *elapès* d'estudi i un en directe, són radicalment diferents a les que havia escrit per a The Police. ¿Ha madurat el noi? ¿Les seves preocupacions per un món millor li han fet veure que hi ha moltes altres realitats?

Els textos actuals de Sting són menys enèrgics, menys elèctrics; però molt més elaborats, amb referents en la poesia d'Elliot o de Dylan Thomas, i amb una

costat, els estadis s'omplen de gom a gom per poder dur a terme el gran ritual col·lectiu, la gran comunió, amb les paraules i la música (i també les actituds) de l'artista.

La televisió i la indústria del disc els han convertit en déus moderns de carn i ossos.

¿Quin paper té el text de les cançons de cadascun d'aquests dos grans mites de l'era contemporània?

Rod Temperton, T. Bahler, Quincy Jones i el mateix artista escriuen la majoria de les lletres que canta Jackson. Són lletres senzilles, lineals, al servei d'una co-

Pete Townshend, Joe Cocker, Tina Turner i Mick Jagger i Lou Reed.

força que radica en aquest lirisme modern que l'han acostat a tota mena de públic.

Les lletres de Sting recuperen un cert to líric i dramàtic que sempre ha caracteritzat el rock fet a les illes britàniques.

ELS GRANS COMUNICADORS DEL SEGLE

El rock és una de les formes de comunicació més poderoses de tots els temps. La sola paraula d'un d'aquests mites de la música contemporània pot mobilitzar, crear opinió o emocionar milions de persones arreu del planeta. En un món que s'ha convertit en un gran mercat de missatges, els nous herois del segle són els que aconsegueixen comunicar millor i amb més gent. Les masses seran amb ells.

Michael Jackson i Bruce Springsteen són, en dos pols oposats, els grans catalitzadors dels anhels i l'estat d'ànim de gran part de la població, sobretot jove, d'aquest final de mil·lenni. Les seves fotos pengen a milers d'habitacions, els líders polítics volen fotografiar-se al seu

I això no vol dir tampoc que siguin cançons frívoles o buides. Michael Jackson té molt clar que vol comunicar un estil de vida, un *way on life* que diuen els americans, jove i vivencial, ideològicament conservador. És l'estètica de l'imperi americà, la ideologia dominant del somni americà fet d'herois i donzelles.

A l'altra banda d'aquest espectre se situa Bruce Springsteen. El *boss*, apel·latiu amb què el coneixen popularment els seus admiradors, és la imatge viva de l'antiheroi que arriba a ser un gran comunicador precisament pel camí contrari al que segueix Jackson.

blesmes de la gent normal. Aquesta és la clau del seu èxit, per aquí enganxa amb milions de persones d'arreu del món. Les lletres de Springsteen defugen l'artificiositat per anar a parar a la duresa, rebutgen l'Amèrica dels gratacels i les *limousines* per parlar dels pobles polsegosos i els cotxes de segona mà. A les seves cançons no hi ha nois macos i joves que respiren una vida alegre per totes bandes; hi ha tipus fets pols que s'enfronten cada matí amb el destí que els ha tocat patir. I a partir d'aquí el *Boss* construeix una poètica amb una veu tan pròpia i original que l'han situat en un lloc capdavanter entre els grans mites del rock de tots els temps. Springsteen, a més, a sabut recollir el millor de la tradició literària americana (de Walt Withman als minimalistes), i el més important de la tradició musical popular (Woody Guthrie, Bob Dylan, Phil Ochs), i posar-ho al dia amb una música directa, fresca i sense concessions a l'artificios i fals.

Citem l'italià Franco Battiato per constatar l'existència d'una música i una poètica mediterrània, no anglosaxona, dins l'ampli espectre del rock internacional. Battiato és un cantant a mig camí entre el surrealisme i la tradició mediterrània (eu-

Madonna, Jackson i Prince.

municació directa i ràpida amb el públic. En aquest aspecte són pròximes a la senzillesa d'aquelles primeres cançons dels anys cinquanta. Però això no exclou que no diguin coses, que no expliquin històries.

Les cançons de Michael Jackson són un esclat de vida, com la Coca-Cola, i estan escrites en funció a l'esperit positivista que l'artista vol transmetre al seu públic.

Springsteen és el portaveu de l'altra Amèrica, de la que no té un horitzó de vida marcat per un refresc, una noia i una festa sense final. La poètica del *boss* està feta de vides sense futur, de terres ermes, de perdedors vocacionalxs i de situacions vulgarment quotidianes i tristes. Des de fa temps, la crítica musical afirma que Springsteen és un "autèntic", un tipus normal que explica les històries i els pro-

ropea i magribina). Havent begut de les fonts del rock de tots els temps, la seva música i la seva poètica són la resultant d'una fusió entre les cultures llatines i l'anglosaxona. Amb aquestes premisses, l'originalitat de les seves cançons l'han convertit en una de les escasses alternatives al domini de la cultura anglosaxona dins la música contemporània.

Rafael Vallbona